

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KOZGAZDASZATI HIRLAP.

A debreczeni és vidéki „függetlenségi párt” közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj:
Négy hasábos petti sorért 5 kr.
Nagyobb terjedelmű s többzárú hirdetések alk. szerint a 100 sz. c. 1. §-a szerinti árt. szerint.
Bélyegdíj minden külön bejelölésért 30 kr.

„Nyilvánt.”-ban megjelenő közlemény minden petti sora 20 kr.

Hirdetéseket felvételre a kiadó hivatalban, KUTASI L. könyvnyomdájában, valamint ZICHER MAN H. köv. irodájában is.

Név nélkül vagy bérméltelenül beküldött kéziratok nem vettetik közlésbe.
Kéziratok vissza nem adotnak.

Füzi fecskendők, teknek és gyáraknak.

ivattyuk

minden célra

nyosan kaphatók

er és Rauschnál

BUDAPEST,

ngár-ut 12.

Szilárd hazai kutak

előirányzatok kívánatra.

AGON-MUSTAR

palent csomagokban.

MDT VIKTOR ES FIAI.

különlegesség

márka 1/2, 1/4, 1/8, kil üve-
jeggyel ellátott valódi ké-
 minden fűszer- és csemege-
kereskedésben.

si hirdetmény.

za város tulajdonához tar-

jog folyó év szeptember

egymás után következő

bérbeadása részint épüle-

épületek nélkül a meg-

elek szerint együttesen és

területenként is, — va-

és 2. számú boltoknak

rt határidőtől három évig

adása a városi képvislet

amu határozata értelmében

eresen kiadni rendeltet-

érés határidejéül folyó év

következő napjainak dél-

a a városháza tanács-termé-

miről az árverezni kívá-

ntes mellett értesítettnek,

talmerési jognak együttes

kikiáltási ár 45.000 forintban,

ti bérbeadásnál pedig min-

imérés után eddig fizetett

en, a boltok után pedig

áltási árak a mostani évi

lapították meg, — az ár-

óhiteli bérleti kívánók és

ak, kik a kikiáltási árnak

erező küldöttség kezeihez

rukban lesz az árverezők-

akat is bánompénzzel el-

megkezdésig beadhatni,

ben benyújtott zárt aján-

beli előterjesztések figye-

m fognak, — az árvere-

sítettek, hogy a részle-

polgármesteri hivatalnál

gyházán, 1883 június hó

épviselési gyűlésből.

Krasznay Gábor,

polgármester.

rdetés.

egyében Földes

tulajdonát ké-

ési joga, folyó év

4-én deledt, az

ő napjától, négy

következő évre

fog adadni. —

ar 5000 frt.

elek a helyszínen

egtekinthetők.

ul. 16. 1883.

Szabó Imre,

biró.

Előzetési árak:
Helyben és postán küldve
Egy évre 10 frt.—kr.
Fél évre 5 — —
Negyed évre 2 — —
Egyes szám 5 kr.

A lap mellett részeltetett min-
den közművelődési, tudomány-
sági, földrajzi, a szerkesztőségbe
bérmentve küldendő.

Előfizetési helyben:
TELEGDI K. LAJOS és IG.
OSÁTHY KÁROLY könyv-
kereskedésben és a kiadóhiva-
talban KUTASI IMRE könyv-
nyomdájában s a postahivatalok
után.

Munka-kiállítás.

(?) A békés-gyulai iparmű-kiállítás ügyeihez akarok néhány szót szólni, tekintettel azon körülményre, hogy — a mint az intézkedések mutatják, — nem egészen helyes irányban lettek az előkészületek megtéve, nemcsak a b.-gyulaiak, de mások részéről is eddigelé.

Nem az első, de ha jól emlékezünk, az ötödik munka-kiállítás lesz ez s már az eddigi tapasztalatok alapján, sokkal hatóságosabban kellene több felől annak sikere érdekében közreműködni annyival is inkább, mert az országos kiállítás előtt ez lesz az utolsó vidéki kiállítás, tehát végső lépés az iparos-szegédek és tanulók számára, a melyről egyszerre át kell lépniök a nagy kiállításba, a hol pedig úgy kell megjelenni, hogy imponálni tudjanak ugy a hazai, mint a külföldi termelő és fogyasztó közönség előtt.

Teljesen helyes amaz intézkedés, hogy az önálló iparosok művei ki vannak zárva a kiállításból, mert tapasztalati tény, hogy ez sok tekintetben a segédek és tanulók rovására történik, de épen nem mondható szerencsésnek az, hogy a kiállításban részt vehető egyének buzgalma nem segítetik mással elő, mint bizonyos jutalmaknak kiállításba helyezésével.

Igaz, eddig is úgy intézkedtek a kiállítás rendezők, hogy a tárgyak oda szállítási költsége, az illető készítő terhelte, de hogy mennyire gátat képez ez különösen a tanulók részvételére nézve, az leginkább tudva lehet azok előtt, a kik ismerik ezeknek példétlen helyzetét, mert hisz a szegényebb sorsu mesterektől kívánni sem lehet, hogy az ország messze eső részéből a szállítási költséget ők fedezzék tanulói munkájukért, de még kevésbé költhet erre a sokkal szegényebb tanuló, a ki csak elvéve kap néhány ócska picuzlát a jobb kedvű és tehetősebb megrendelőktől, a mit a szükség folytán gyakran égetőbbek fedezésére kénytelen fordítani.

A munkaadó gazda megajándékozta legjobb esetben a feldolgozó anyaggal, mert hisz a debreczeni kiállítás tapasztaltuk, hogy a roppant kiállított tárgy közül alig egy párnak volt megrendelője, s alig egy 100-ad résznek vevője.

Ily körülmények közt áldozatot hozni a kétséges minőségű jutalom érdekében, alig követelhető.

Jelenleg nagyon menti a b.-gyulai intézőket az, hogy nekik aránylag igen kevés idejük volt a teljesen korrekt eljárásra, s az, a mit kívánunk, olyan, a mit megtenni szükség volna, de az anyagiak hiányában teljesen lehetetlen.

Tudjuk mi ezt jól, de azért szükségesnek látjuk felemlíteni, mint olyan fontos tényezőt, mely a b. gyulai kiállítás sikerének kétséges voltára teljes mértékben befolyhat.

Sajnosan kell azt is tapasztalni, hogy a hatóságok is nagyon hibásan járnak el a kiállításokkal szemközt. Szerintünk mindig kellene egy szakértő egyént kiküldeniök az ily alkalmakra s arról, az ott megéjtett tanulmányozás alapján, a helyi iparviszonyok emelésére ható jelentést készíttetni, melynek jótékony hatása nem maradna el. Az ipartársulatok pedig, több jóra való, tehetőseges iparos-szegédet, tanuló, a fent érintett hatósági megbízott felügyelete alatt — kiküldenek, hogy ott személyesen tapasztalják és tanulmányozzák az ipar haladását.

Nagy feladat vár a hazai iparra az 1885-iki országos kiállításnál, különösen a létező ipartörvények értelmében, midőn boldog-boldogtan fel van szabadítva, hogy bele köntárokodjék az iparosságba.

Magyarország a külföld előtt, mint iparképes állam nem ismeretes, de nincs ilyennek elfogadva a hazai közönség által sem. Az ipartörvény nagyon bizalmatlanná tette és teszi is méltán azokat. Gondol-

kodni kellett volna tehát, minden lehető eszközzel arra nézve, hogy a valódi iparosoknak alkalmat nyíljk megszerezni a kellő ismereteket arra nézve, hogy mint és mivel kelljen ott megjelenni, hol egy ország ipara állandja ki a művelt világ ítéletét ipara felől.

De a hiányos intézkedések miatt mi kétségbe nem esünk. Hiszük, hogy a b.-gyulai kiállítás elég reményt ad arra nézve, hogy a tapasztaltak okszerű felhasználása mellett hinnünk lehet az országos kiállítás fényes eredményében.

A remények valóítására még van idő elég 1885-ig.

Az angol-francia viszonyok. Meglepető hírt jelentenek Párisból. Waddington, kinek kinevezését bécsi nagykövet é felhivatalosan is megerősítették s közvetlenül közből állónak mondták, nem Bécsbe, hanem Londomba neveztetett ki, hol a francia nagykövetség hírtelen megüresedett. Tissot nagykövet váratlan és meglepő lemondását a hivatalos jelentés betegsége indokolja. De eddig még nem volt reá eset, hogy egy nagykövet, ha véletlenül megbetegedett, nyomban visszahívták volna s helyére rögtön mást neveztek volna ki. Kétségtelen, hogy a betegség ezáltal igazán csak ürügy s hogy fontos politikai okok bírták reá a párisi kormányt, hogy Tissot ur helyére mást nevezzen ki. Ugy látzik, Tissotnak igen jelentékeny része lehetett az angol és francia kormányok közt leguróbb beállt szembetűnő feszültségben. Hogy Párisban Challemel-Lacour tegnapi nyilatkozatához képest mindent el akarunk követni, hogy viszállítsák a jó viszonyt Angliával, azt kétségtelenül teszi Waddington kinevezése. Waddington maga is angol származásu, alaposan ismeri az angol irodalmat s a legmelegebb rokonszenvvel viseltetik Nagy Britannia iránt. Kinevezése a legjobb hatást teendü az angol közvéleményre s remélhető, hogy mihelyt állást elfoglalja, a két állam közötti viszonyok ismét normális alakot fognak ölteni. A régóta elárvult bécsi nagyköveti állás azonban valószínűleg ismét jó ideig betöltetlen marad, mert a francia diplomáciában ez idő szerint föltöte bajos olyan embert találni, ki e kényes állást elfoglalhatja.

A fogyasztási szövetkezetek ellen ugy magánosok, mint kereskedelmi testületek részéről számos panasz érkezik a magyar gyarmatára kereskedők szövetségéhez, melyekben, tekintettel az e téren tapasztalt visszaélésekre, felhívják a szövetkezetek figyelmét, hogy hasson oda, miszerint a fogyasztási szövetkezetek ellen azt hozzák fel, hogy azok, a helyett, hogy a megtakarított filléreket a vevőknek térítenék vissza, az intéző egyének jövedelmét szaporítják csak; a vasuti szövetkezeteknél pedig azt kifogásolják, hogy azok árúit ingyen szállítják és hogy nem a vasuti személyzethez tartozó egyének is részesítettek a szövetkezet előnyeiben; mind a kettőnél pedig nemcsak elemezési és használati, hanem fényűzési czikkek is árultatnak, a melyek pedig a fogyasztási szövetkezetek eredeti céljával fogva ezek üzletköréből határozottan kizárandók volna.

Az osztrák-román viszály, mely Itz-kányban a román hatóságok önkényes vámkézelése folytán támadt, legutóbb békésen kiegyenlített. Románia, hogy hasonló botrányoknak elejét vegye, Csernovitzban román konzulátust akar felállítani.

Belföldi hírek. A z ipartörvénynek több irányban leendő módosítása szükségesnek mutatkozván, az ez iránti munkálatok a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium kebelében annyira előrehaladtak, — hogy az arra vonatkozó törvényjavaslat már a jövő ilyeszkál alatt be fog terjesztetni tárgyalás végett az országgyűléshez. A me g y é k valamint a járáások pézskézelését tárgyzás, s az 1883. XV. t. cz. 17-ik §-a értelmében minden megyére nézve kötelező szabályrendelet szövege, már véglegesen megállapítottat s az a megyei törvényhatóságoknak, az életbeletetésről szóló körrendelet kísérletében már közelebb meg fog küldetni. A megyei tisztviselők nyugdíjazásának kérdése, hovatovább, több törvényhatóság gondoskodásának tárgyát képezi. Ujabbban Biharmegyében indult meg ez irányban mozgalom, hol is a megye közönsége kimondotta, hogy a jó közigazgatás érdekei határozottan megkövetelik azt, hogy az elárgott vagy munkaképtelenné vált megyei tisztviselők ellátásáról gondoskodva legyen s ez által a közigazgatási tisztviselők bizonytalan és biztosítatlan állásából származó égető bajok orvosoltassanak, miért is az alispán Beóthy

Andor elnöklete alatt egy hat tagu küldöttség bizottat meg azzal, hogy a megyebeli tisztviselők nyugdíjazására vonatkozólag egy minden részletre kiterjedő szabályzati tervezetet készítsenek, s azt már a legközelebbi közgyűléshez bemutassák.

Itthon.

Kisujtucz a várna (várhatja!) a szabályozást, de az ugy látszik, majd csak a jövő század vege felé fog megtörténni, mikor a külvárosokon palota-sorok emelkednek a levegőbe. Ez utca a legromdább az egész városban hozzá a városházával szemközt nyulik roppant hosszúságban. Sűrűn épített házak, nagyszámu lakók és az az iszonyu rondság: nálunk ugy látszik, figyelmen kívül hagyatnak. Legalább egy szakértő bizottság kimondta, hogy az a ronda nagy fal, mely egyrészt a közlekedést gátolja, másrészt mindenféle piszoknak föntartója, terjesztője; nem életveszélyes, tehát nem okvetlen lebontandó. Ezzel a bölcs-határozattal megint hátrább vette ett ez utca rendezése — ismerve minálunk az intézkedések nehézkességeit — legalább tíz évvel. A lakosság várhat, az egészségügy szuevvelhet — mid-ezekre Debreczenben kevés a figyelem. A kisujtuczai fal — ha ugy tetszik neki — nem út agyon sekkit; tehát a lebontásához fűzött remények hullnak porba. E fal tájékaról a levegő képes megmérgezni az egész utca levegőjét!

Az egészségügyi tanács különben (nem tekintve a kisujtuczai „esetet”) működik és az övintézkedések megtételére igyekszik a lakosságot szorítani.

A lakosság pedig ugy is megtenné a szükséges intézkedéseket csak egyszerű figyelemzetésre. — Nem annyira az udvarok, mint az utcák terjesztik nálunk a miázmás levegőt. Csodálatos, hogy a t. egészségügyi tanács ezeken keresztül haladva, a lakosságot fogja zaklatni, holott a legóvatosabb desinfecczió sem képes ellensúlyozni az utcák romlott légkörének hatását.

Tessék megtekinteni a mellékutczák legnagyobb részét, a zugok mindenikét, ezekhez képes paradicsomi kinézésű lehet az udvarok legrejtettebb zuga is.

A legnagyobb közlekedési vonalak mentén a zugok megvannak fertőzötve, Évek óta szaporodó szemét terjeszti a ragályos levegőt mindenikből.

Csak egy tilalomfát kellene fölállítani ezeken, mindjárt nagy lépést tennék a tisztaság felé.

Meglássuk, vajjon az egészségügyi bizottság e legelőbb dologban hogy jár el?

Az idei tanév eredménye.

III.
(Szi.) Hegedüs Károly, az állami közép ipartanoda igazgatója. ezen intézet mult 1882/3. tanéveréről szóló értesítőjét, egy 112 lapra terjedő igen szép kiállítású füzetben adta ki.

Petrik Lajos vegytanár az üvegipar tanulmányozására levén kiküldve, ennek eredményéről jelentést készített, mely kivonatilag a füzet élen van közölve.

A miniszterium intézkedése következtében különben, több tanár tett ilyen tanulmányi kirándulást, a mi kétségtelenül közvetlen haszonnal fog iparunkra lenni.

Működik az intézetben 16 tanár, 2 művezető; a gépkezelők tanfolyamában 3. a malomipar tanfolyamában 6 tanár.

A közönség már ismerős ezen iskola szervezetével s itt csak azt említjük fel, hogy itt építőmesterek, munkavezetők, első munkások stb. képezetnek, szóval oly egyének, a kikre legnagyobb szükség van.

E tanintézetbe oly egyének léphetnek be, a kik vagy a közép iskola négy alsó osztályát, vagy az iparos iskola 3 osztályát sikerrel végeztek; az előbbiekből némi gyakorlati ismeret is megkívántatik.

A tanítás díjmentes.
Közölve van a tanterv, tananyag, a növendékek létszáma, előhaladása stb. Debreczenből az egész nagy névsorban csak két nevet találtunk.

Ohajtandó volna, ha ezen iskola szervezete iparosaink mindegyikével, de meg minden szüvel is megismertetnék, mert tekintve a tudományos pályák túltömöttségét, ebből meggyőződhetnénk, hogy gyermekeik számára kínos-bánya lehet az ipar. És e tekintetben ajánljuk, hogy az állami közép-ipar-tanoda igazgatósága, még az aprólékosságokkal is egykezzel nyilvánosság elé lépni, mert csak így szerezhet sok növendéket, mert csak így lehet kiszámíthatatlan hasznot a magyar iparnak.

2) Schurina István, a n. kállói állami főreáliskola igazgatója kiadott értesítőben, Kis Rezső egy nagyobb terjedelmű tanul-

mányból közöl részletet. Szabolcsvármegye művelődési történetének egy része lesz ez, mely kétségtelenül igen élvezetes olvasmányt tesz. Ezuttal egy jelenleg is élő, Tokai Nagy Lajos, budapesti körjegyzőnek, az akadémia alapítása körül kifejtett érdemeit magasztalja az író.

Az intézet növendékeinek száma: 101. Tehát kevesebb, mint a mi 5 osztályu főreál-tanodánké. Népés az első és második osztály, a többiben 10-en alól van a növendékek száma.

A szokásos rovatok megvannak az értesítőben.

Kérdés kifzeti-e az államnak magát egy ily intézet fenntartása? Vajjon nem volna-e időszzerű Debreczenbe helyezni át ezt az intézetet s alkalmat adni Debreczennek egy rég óhajtott s a közűkségeknek megfelelő polgári iskola alapítására?

3.) Fekete Károly, a vácsi sike-némák intézetéről ad értesítést. „Surdus loquens” czim alatt, Vida Vilmos értekezik a siketnémák oktatásáról.

Összes száma a növendékeknek 96, kiknek mindenike (némi külömbéggel nélkül) valamely ipar ágat tanul.

4.) Lewin Jakab, a budapesti kereskedelmi akadémia igazgatója, közli a mult tanév eredményét. A mult évben ulti meg ez intézet 25 éves jubileumát s ennek leírása veszi igénybe a füzet nagy részét.

A taneszköz száma 29, a tanulóké 449 volt. Van az akadémiának előkészítő tanfolyama mely kétségtelenül igen szükséges.

Érdekes felemlíteti, hogy a 449 tanuló közül 378 zsidó vallásu, míg katolikus 69, és 7 református.

Felemlítendőek találjuk, hogy ez intézetben van egy vasuti tanfolyam, mely 5 óra terjed, s a kik ebben részt vesznek; mind alkalmazást nyer.

Iparügy.

Debreczen, jul 19.

Az igazgatósági bizonylatoknak, a törvénykezés terén — hogy minő jogerő tulajdonitandó, közelebb nyert felsőbb helyen megoldást.

Ugyanis, az első bíróság azt mondta ki, hogy: „az egyes ipartársulatok által kiállított bizonylat el nem fogadható s a hivatalos okirathianyát nem pótolhatja, s hogy a veszély kimutatása csak hatósági bizonylattal igazolható.” A felsőbb bíróság pedig ezzel ellenkezőleg azon határozatot hozta, hogy az 1872 VIII. t. cz. 77. § szerint és alapján szervezett ipartársulat elnöksége által hivatalos alakban kiállított bizonylatvány teljes hitelt érdemlő oly okmány, mint bármely hatósági bizonylat.

Jónak látjuk ezt az iparosok érdekelben közölni, annyival is inkább, mivel gyakran fordulhatnak elő egyes esetek, mi-or az ipartársulatoknak hatáskörükhöz tartozó dolgokról hivatalos bizonylatot kell kiadni; másfelől azért, hogy a miniszteri jóváhagyással megerősített alapszabályok szerint működő ipartársulatok tekintelye, ez által mintegy emeltetett.

Vadon Sándor

Felhívás. A helybeli iparos-kör alapító, rendes és kültagyai ezennel felkérnek, miszerint jövő vasárnap, július 22 én déledtől 11 órakor gróf Széchenyi Pal földművelés, ipar s kereskedelemügyi miniszter ő nagyméltóságának városunkban leendő megerkezése alkalmára a vasuti indóháznál minél számban megjeleni sziveskedjenek. — Az előnköség.

A gróf Károlyi-család levéltárának második kötete már nyomtatás alatt van s mint halljuk, néhány hét múlva közzétetik. A magyar történelemre kiváló becű kutfomunka ezen második kötete szintén negyven nyvi terjedelmű lesz s a benne közölt okiratok a vegyes házi királyok korát egészen a mohácsi vesztig ölelik át. Számos czimerkép fogja díszíteni a kötetet, melyet Geresi Kálmán debreczeni főiskola tanár s érdemes történet-buvárunk époly lelkiismeretes gondnal és alapos szakértelemmel rendez sajtó alá, mint az előt, melyet történeti szakirodalmunk osztalán elismeréssel fogadott. A gróf Károlyi-család, mely a nagy vállalatot közrebeszítja, dugszagdag levéltára kinecsinek nemzeti közkinces tételeivel nemcsak a tudomány iránti nemes érdeklődéséről tesz tanúságot, hanem történetírásunk körül is valóban kiváló hazafias érdemeket szerez.

A tisz-eszlári ügy végtárgyalása. Huszonharmadik nap.

Nyiregyháza, jul. 18-án.

A tegnapi helyszíni szemle ugyan nem bizonyította be azt, hogy a t-eszlári rituális gyilkosság megtörtént, de mindenki azon biztos meggyőződéssel távozott, hogy a helyszínyonok támogatják az esemény valószínűségét, hogy t-eszlári tanuk vallomása teljesen egybevág a helyszíni szemle eredményeivel s hogy Móricz mindent láthatott a zsinagoga kulcslyukán. Voltak emberek, kik minden előnytől eldugott, az egyházi lakában levő rituális furdóknak nevezett ódu láttára... bizony kezdték hinni, ha eddig ketekedtek.

Es ezzel a hegyomással látszott távozni a bíróság, a védelem és a journalisztika.

E hegyomással azonban a védelem, a journalisztika és a helybeli zsidóság... előrelátótlag nem fog ószinte kifejezést adni. A közvadászok a védők, a journalisztikák jobb hegyomással merítették, az ügyben erősen kompromittáltak. Lichtmann mebedje, a hova, előlona a kir. főügyész helyettesével és Eötvös Karoly magyar parlamenti taggal volt pártvezerjelölttel, csapatostul vonultak. Hogy azonban a védelemre sa vádoltak iránt érdeklődő elemekre, mily hatással lehetett e helyszíni szemle, arra mutat ezen urak, ezen elemek magaviselete.

Seyfert, ezen közzéadói címet bíróló hamis játékok, többek hallatára nyilvánította, hogy az elnököt ma a kihozza a sodrából s hogy majd kiforgatja Móriczot, szerencsére... nem sikerült az elnök felbosszantása, de nem Móricz megzavarása sem. A publikum, az majd kijött a sodrából, mert a midőn Seyfert ma újra keszen tartta a védelem érdekében kellő iratokat, a... ember" kiáltások igen hallhatókka és sürűek lettek.

Botrányt provokálni — ez segíthet meg a védelem.

Ezert gorombaskodik Eötvös a publikummal és ezert költik fel a védők a közönség erkölcsi felháborodását impertinens faggatásikkal.

Ezert kiabáltak az eszlári zsidók Onodira: "Maga tanította be Móriczot!" Es Isten nem mire? talán arra, mit feleljen a védők ezer meg ezer kérdésére? Ezert ordítottak a zsidók Móriczra, csufneveket a merre kocsizott tegnap. Ezert nem mehet már az utcán, a kinem a vádoltak érdekében vélekedik. Cincz Ignácot távozásra szólítottatta fel a főispán, mert utána kiabált a békés járókelőknek. Ma a főispán hallatára történt, hogy Deuts és Ledig idevaló festők azt kiálták három urra, kik egy fiatal lányval közönség dolgokról beszéltek: "Igy készítik ki a tanukat!"

Ha így megy a világ, a kitörés elnem maradhat. De akkor aztán "caveant consules!"

Elnök a tárgyalást d. e. 9 órafele megnyitván, a bizonyítási eljárás folytatását kezdi meg. Matej meg egyszer kezdetűni fog a t-lóki kinzások dolgában. Matej először azt vallotta, hogy Vay György csendbiztos tejen vágta ököllé, hátba börtal, aztán megkötötte. Matej Ignác tagadja, mintha egy ujjal is bántották volna.

Róka Sándor, Vay csendbiztosnál akkor csendlegény, nem tud semmit a tutajosok kihozattasáról, bár jelen volt a t-lóki kihallgatásnál.

Seyfert közvadász: Matej kérdésére meglesz alkalom.

Elnök csak azért kérdezi Matejt mostan, hogy felszabadíttassék.

Kazimir volt csendlegény, azt vallja, hogy Matejt és Csepkaniosot löelőtt hajtották T. Lókre. Midőn Csepkanios nem vallott, Vay György Kazimir által három szál hajlekony veszőst metszetett le, melyeket az Csepkaniosot megkötöztette. O utótte, verte és szorította őt, míg végre azt vallá Csepkanios, hogy most már az anyjára is rávallana. (Tóttul ismétli Matejnek e vallomást.) Herskót is kintözték, de Matejt ujjal sem érintette senki.

Elnök: De Csepkanios azt vallja, hogy őt nem kintözte senki.

Kazimir az elő Isteure esküszik, hogy bántotta Csepkaniosot.

Elnök: Es Csepkanios mit szolt, mikor utótte?

Kazimir: Semmit se mondott.

Matejt most újra kereszttübbe fogják. Seyfert és Eötvös megfeszített igyekezete sem tudja ellentmondásokba keverni.

Eötvös: Azon eskü alatt eljáró királyi tisztviselő urak" állításnak daczára, kik Mármarosból jöttek ide tanuvallomást tenni, megmarad tagadása s azon állítása mellett, hogy a kinzásokat igazoló jegyzőkönyv tartalmát nem ósmerte?

Matej: Ha akkor beszélt volna kinzásokról, itt is beszélné. Azért tett ószinte vallomást a vizsgálóbíró előtt, mert nem tudta, meddig tartják itten. — Megerősíti azon vallomását, hogy Grossbergnet látta, midőn Herskónak a ruhát adatta.

Vay György maganzo, mult évben meg megyei csendbiztos. A hullágyról van tudomása. Előadja teljesített funkcióját a hullá feltalálása és felismerő szemleje alatt. O a tutajosokat nem hallgatták ki, csupán a hivatalos felügyelettel teljesítette. A kinzásokat határozottan tagadja, mert — ismétli ő — se nem vallatot, se nem vizsgált a kérdéses ügyben s így tehát nem is kintözhatta őket. A mit Herskó a botzáról és vizitátsról mond, a mit Vogel megkötöztetéséről, levétköztetéséről, az edes és keserű vizről, fenyegetésekről stb. vallott, abból szó sem igaz.

Herskó elnök felszólítására ismétli a kinzatsaról szóló vallomást.

Vay György: Az nem igaz. O — ugymond — mondhatta mit akar, de rágalom, betanított mesterseg az egész.

Matej is szemébe mondja Herskónak, ki erre nevez kérdést intézett Matejhez, hogy nem kintözték.

Vay György: Matej és Herskó a szolgabíró, vizsgálóbíró előtt lettek kihallgatva. Keretek többiben vizet, akkor adott nekik, de ő nem erőltette. Kérditovábbá, hogy vajon lehet-e valakivel vizet itatni erőszakkal? — Herskóval — ennek vallomása daczára — nem tolmácssal, de lengyelül s tót-nemetseggel beszél.

Heumann (igen izgatottan): "Kikéri magának", hogy Vay Herskót, egy tanu a másikat tegezze. (Zugás.)

Elnök Heumannt rendreutasítja s arra inti, hogy "ne avatkozzék" elnöki jogába s hogy "ne tüzeljen". (Helyeslesek.)

Eötvös igen durván rászól a közönségre s kerit elnököt, mondja ki, hogy a közönségnek nincs joga piszegetni és nevetni. (Nevetés.)

Vogel Amsel ismétli régebbi panaszát, mely szerint Vay az ő állat háromszor felütötte s kancsóból itatta. Guzs-gyűrűvel szoriták ujjait.

Elnök: Ezt nem említe a ki-

hallgatáskor — Ki töltötte bele a vizet?

Vogel Amsel: Magától olvott. Ezután 3-4 pohár keserű vizet kellett felhajtania.

Elnök: Es nem érzett változást annyik keserű viztől?

Vogel Amsel: Semmi változást sem érzett.

Elnök: A keserű vizről nincs említés a jegyzőkönyvben.

Heumann kerit konstataálni, hogy vajon a gyorsírói fejegyzéseket tartja-e szemelőtt?

Elnök: A kihallgatási jegyzőkönyv van előttem, a melyben minderről szó sincsen.

Vogel Amsel: Akkor zsidóul beszélt, talán azért nem értettek meg. — A keserű viztől egyéb baja nem volt, minthogy a szive dobogott.

Elnök: Utóbajom nem volt, saját lábam mentem el s orvosi segélyre sem volt szükségem. Ez volt vallomása a kihallgatáskor.

Eötvös: Kerit konstataálni, hogy az elnök oly iratokat használ, a mely a védelemmel nem közöltetett.

Friedmann: Kivette fel ezen iratot?

Elnök: Megyeri Geza, a vizsgáló bíró megbizott törvényszéki bírót vette fel, kit a törvényszék epen a védelem óhajára bizta meg a kinzások megvizsgálására.

Vogel Amsel: Mikor a csendbiztos vallotta, a vizsgálóbíró nem volt jelen.

Vay György: Ez ügyben őt is kihallgatta Megyeri Geza. Az egész rágalom. Vogel T-Lókon nem hallgatták ki, T. Eszláron pedig nem volt jelen, sőt ott is csukva találta már. O se nem hallgatta, se nem vizsgálta.

Vogel Amsel — ki már hallotta, hogy egy pandur tagadja, egy pedig megerősíti a kinzásokat — azt mondja, hogy lehet, hogy a pandurok látták kinzatsat.

Vay György: O nem tudja, mert vittek a vádoltakat T-Lókre a vizsgálóbíróra tartozik. — Seyfert azon kérdésére, hogy mifele módot szokott alkalmazni csendbiztos eljárasában, azt feleli, hogy mikor milyet. Ugyancsak a közvadász (!!) kérdvén tőle, hogy állotte már vizsgálat alatt, azt feleli, hogy becsületességét sohasem követelttel, de a zsidók sohasem vesztették meg — Egykor a midőn egy Fleischer nevű zsidó a saját guszttusa szerint működött ellene oda fenn, 100 forint bírságra ítélték.

Klein Ignacz kerit Vaytól, hogy őt nem e kinzással vette rá a vallomásra?

Elnök félbeszakítja.

Eötvös: A vádoltaknak törvény biztosítja azon jogukat, hogy vedelmökre kérdéseket intézhessenek a tanukhoz.

Elnök: Előbb azonban én teszek kérdéseket, aztán tehet ő.

Klein előadja, mint szidalmazta, fenyegette és ütötte Vay, míg végre kijelenté, hogy kinzásra meg a saját edes anyjára is rá vall.

Elnök: Hát mindjárt a kinzatsra tértek át?

Klein: Már előbb gazembernek, nyomorultnak és hunczut zsidónak nevezte!

Elnök: A mi megmessze van a kinzástól.

Klein: Vay egyszer karddal is fele szurt. Itatta "literes pohárból". (!) Egyik kezét fogta Karancsai fogházor és az ajkát is ő

emelte fel, úgy önték belé a vizet. Ha a fogát összeszorította felütöttek az állát, míg végre felkiáltott: "Vigyetek el mert mindjárt meghalok" — ugymond — már halva is volt.

Elnök: Alig lehetséges, hogy az általa leirt módon itatták volna.

Vay György: Kleint nem hallgatta ki s nem is szólította meg.

Klein Ignacz: Hát nem azzal fogadott, hogy "itt vagy jó madár?" Hogy mer itt hazudni?

Elnök: Hogy mer így beszélni a törvényszék előtt?

Vay György erőlyes szavakban kerit elégtételt Klein illetlenségéért. Lehet, hogy mondott ilyes valamit Kleinnak.

Elnök: Tehát nem is tagadja, és megengeti, hogy mondhatta ezt.

Heumann kerit konstataálni, hogy Vay György szinten használta a "rágalom", "hazugság" szókat egytanuval szemben.

Vay György (igen hevesesen Heumann felé lépve) Nem azt mondtam, kerem!

Elnök: Önnek sincs joga ily emelthango használni.

Vay György: Eötvös védő kérdéseire azt válaszolja, hogy Vogel sehova se vitetett és Klein Szt. Mihályon nem volt. Kleinhoz fordulva így szolt: "Hát volt maga Szt. Mihályon, mi?" (Klein tagadólag int.) A miről jegyzőkönyvet nem vitt, arra nem emlékszik — Tud más eseteket is, a melyekben a vádítottak nem a törvényszéket de — szükségképe — a távolabb eső színhelyen hallgattattak ki. P. o. egy kisvárdai eset, melynek részesei Dögere kísértettek.

Megjegyzendő hogy az állásban elfaradt Vay György egy széken foglalt helyet, de utolsó szavait állva mondotta el. Eötvös azt híven, hogy Vay iránta való tiszteltetből állott fel, leülésre szólítja fel, mire Vay általános derülttség közt így felel: "Köszönöm, majd leülök ha, kedvem tartja."

Vay György: Azért hallgatták ki Herskót kerti lakban, mert oly "tetves" volt, hogy a szolgabíró szobájába nem vezethette. A kertlak különben igen tiszta hely s a hajduk laknak benne. Mintegy harmincz lépésnyire van a lakott helyektől.

Eötvös: Tudja-e Vay György, mi az a gyűrű?

Vay György: Nem voltam gyűrűs zsidó. Eötvös azon kérdésére, hogy mifele vizsgálat alatt van megtagadja a feleletet.

Eötvös: Vay György ellen állítólag elkövetett hatalommal való visszaelés tárgyában vizsgálatok indítottak. Minden erre vonatkozó marasztaló ítéletnek a vizsgálat irataihoz való csatoltatásat kerit.

Seyfert kiné a védelem által kívánt okmányok ismét keszen állanak, azokat rögtön benyújtja.

Vay György kihallgatása csaknem a szünet végeig folytatattatik; mely alkalommal a védők több ízben szenvedtek erzekeny vereséget s kaptak Vaytól oly hatfontos gorombaságokat, melyek kissé tulerősek, de mindenestre a védők kihívó magatartása folytántörténtek. — Friedmann pl. azt mondta, hogy a Vayra a Fleischmann-ügyben rótt 100 frt bírság ellen

A »DEBRECZEN« TÁRCZAJA.

A kit a nagyravágyás bánt.

Ira Kónyvas Tóth Kalman.

Szeeska Gaspár igazi különlegesség volt, sőt paratlan a maga nemében. Méltó a legիր-nevesebb festő esetére. Ha Byck korában s honában élt volna, arcképe ott függene ma valamelyik fővárosi keptar müremekek közt.

Igazi genre-alak, miöket az alföld is ritkán terem. Eredetiség minden ízben: megérdemli, hogy legalább egy tárczában örökítsük meg emlékét, mert fájdalom, mi már nekrológiát írjuk meg. A sírdombuál letette tarisznyáját.

Tizenhat esztendeig volt az érdemes közseg hüsegés kanasza. Napoleonról mondják, hogy oly bamuiatos emlékező tehetsége volt, miként katonái nevet, ha egyszer meghallotta, sohasem felejtette el. Csak bliktri volt Napoleon e tekintetben Gazsihoz. Az embereket fölismerni nem nagy virtus, de azt mondja valaki, hogy ez vagy ama malac harmadiziglen, melyik emsétől származott, megismerni a rőfögéséről, hogy kecskeméti vagy nagyszalontai vagy pedig banáti faj. Ez aztán a valami!

Egyszer azonban mégis belefáradt a disznóelethe; bekvankozott az emberek közé, nem azért, mintha bele unt volna kedvenc állatainak rőfögésébe, de fájdalommal vette észre, hogy kezdi őket föl nem ismerni. A bíró disznóját össztevesztette a kuratóreval, a kecskeméti fajra ráfogta, hogy szalontai s mikor az ellenkező derült ki, ezt a szegényt nem viselhette lelkén. Bejelentette az érdemes közsegnek, hogy ha már nem lehet tudós ka-

nász, leköszön hivataláról, de mint hüsegés szolgál elvárhatja, hogy őt megillető hivatali adjanak neki, hogy kenyeret megkereshesse.

— Hát aztán micsoda hivatalra faj a kend foga? kerdezte a bíró.

— Fűtő is lehetnek, — viszon — bakternek is beválnam talán, de hát, megkövetem alálsan, nagyon szurua az az én szememet... kanasz voltam tizenhat esztendeig, annyira talán csak nem neznek le gilyemetek, hogy ilyen aljas hivattal surják ki a szememet.

— Már pedig mással nem kínálhatjuk meg.

— Dehogyan nem, — mondá vontatva — tegyenek gilyemetek koldusbíróva, ezt a tisztességet talán csak megérdemli egy ilyen hüsegés szolgál. Nem akarom én ingyen enni kenyeremet, ha szerit ejtethem, fát is vágok jegyző urameknak, aztán nyáron át a keret is öntözöm, a vidéki koldusoktól "engedő"-t kerek. Ugy ram illik a bírói tisztesség, mint a torony gombjára az aranycsillag.

Igy csapott fel koldusbíróva Szeeska Gaspár.

Oriási válaszfal különözte őt el a hét-köznapi koldusoktól. Ezeknek ki volt szabva, hogy melyik utcán kolduljanak. Gazsi az egész város minden kincse. A többi koldus csak egy tarisznya hordásra volt feljogosítva, ő két tarisznyát akasztott föl. Egyik az intelligenciáé, másik a közrende. Aztán egy köteleket kötött dereka körül s egy bogre lögött le róla. Abba a zsrifélek vándoroltak. Az intelligencia tarisznyája jóval szűkebb volt, mint a közrende, de figyelemből az urak iránt tarka kanavaszból készítette, a közrendét pedig csak egyszerű vászorból varatta, s ez utolsó csaknem a bokáját verdeste. Ha véletlenségből megesett, hogy a közrend darabkenyeret az intelligencia tarisznyájába csuszattatta, alig

csukta be maga után az ajtót, egy lépést sem tett addig, míg azt az illetékes tarisznyába nem helyezte.

Egy hetre új hivatala elfoglalása után találkozott vele rekrtram, ez a trefás lurkó s így szolt hozzá:

— No Gazsi bátya, hogy megy az új mesterség?

Gazsi bátya arisztokratikus érzelemmel hirt. Az ő állása nem mesterség de hivatal, mert nemcsak koldus, de bíró is egyuttal. Bosszusan vágta vissza: "próbálja meg az ur."

S erre a trefás rekrtram nem talált kádenziát. A koldusbíró ötletét fejlegyezte magának az utókor.

Arisztokratikus hajlamairól tanuskodik azon tény is, hogy a nagyobb házaknál nem úgy köszöntö meg az alamizsnát, mint a pör-nepel. A jegyző meg a papék házánál a világrét sem mondta így: "az isten fizesse meg, adjon ezerannyit", ezzel megsértette volna koldusbírói tekintélyét. Az előkelő házakhoz előkelő köszöntés illet, s ezt, mind mondá, egy rácevi főköldustől tanulta: "legyen a mennyországban terített asztala."

Nagyban emelte tekintélyét az is, hogy a zsupusokat ő kíserte el a szomszédközsegig. Ekkor kellett őt látni. Büszke önértet sugára ömlött el arcán. Egyszer azonban megtörtént, hogy a zsupusok elszöktek előle. A ro szláb ember nem futott utánok, csak az kiabálta: "mehtettek, futhattok akasztófaralók! itt vagytok bejegyezve a könyvbe." Ugy tett, ugy gondolkozott, mint az egyszerű cigány, kitől földesura nyulat küldött a plebánosnak. A nyul kiugrott a kosárból, de azért hüsegesen elvitte — a levelet, s mikor a plebános említi, hogy a levelemben nyul is van, örömmel mondá: "nó hál, istennek, csakugy a levelemben megvan, mert az én kosaromból kiugrott." Gazsi bátya

is elvitte a szomszéd közseg bírájához a zsuposok kötött utleveleit hüsegesen s mikor a bíró ráfordmedve kiálta: "öt zsupos van a levelemben", örömmel szolt: "csakugy megvan, mert előlem mind elsözöktek."

De az napságtól kezdve nem bízták rá a tolonczok kíséretet, a mit annyira szivere vett, hogy álló feleztendeig nehezett a bíróra, s azt ki is mutatta olyképen, hogy nem meit el hozzá kergetni, s aztán uton-utfélen hirdette, hogy haragba jött a bíróval, nem is megy házahez, egy koldus el lehet egy kilincs nélkül.

A trefás rekrtramhoz járt el leghüsegesebben. Ennek is megvolt a maga oka-foka. A gyerekek a megmaradt kenyeret, pogácsát Gazsi bátyónak adták.

Haragudott is ezen a rekrtram vizslája. A fát igazi szenvedélylyel furesztelte. Egy ízben a fás kamarában a füzes egyhangu sercegeset hatalmas kiabálás kísérte.

A rekrtram odament s nagy csodálkozásra Gazsi bátyán kívül seukit sem látott a kamarában.

— Hát ken mit ordit itt? förmedt a fűrészelő koldusbíróra.

— Mit orditok? — vágta vissza Gazsi, — mit fordítok? lassan csak nem susoghatok, mert nem hallanám a fűrészleéstől, csak így hallom meg a beszédemet, ha kiáltok.

Két szenvedélye volt szegénynek, arról le kelle mondania, t. i. a danolás és pipázás. Igaz, hogy minden verset e dallamra fogott, eihuzta mindegyiket, mint a szentiványi eneket, de hát mit törődött ő a magasabb zenével? A barna kenyérrel csak ugy jól lehet lakni, mint a fehér kalácsccsal.

(Vége köv.)

azért... mivel... Elnök... már ha hozatott... Heumann... nek, hogy... van, holott... Vay György... lenh cseifo... Cseifogas, m... lönben ne el... pokat mond... ved ur szem... lenek ismer... felszólal... Vayt, s... zására h... leuti, h... nincsen... is részese... Elnök: O... közvele... Ezután... desekett... Közy... Karancs... fogház... Juhász... gattott... ki, Karancs... tüzbe fo... vallomá... tutajos... Havas kir... ellenke... vestésevel... ban rogt... másat az... csendör... és Klein... Nyiregy... szeris p... letlenül... megdorg... Targ... Nyiregy... reczent... valósintü... bor t-eszlár... A bi... valósintü... k ént nap... védbeszédek... tartatnak 2... napi szünet... következik... Számít... szik, s így... sának befeje... * Kirand... kereskedő... 23-en egy... tervez Debr... következő: lu... dónháztól ku... orakor. Szol... reggeli Debr... Fogadtatas... orakor közö... nek. 2 orakor... után a város... tese, kirándul... mulatság a ne... erkezés Bud... Az oda es vis... 10 kr. III. os... a tarsulat titk... után 4-8 ora... mal a viteldj... jegyek 3 nap... * Az ipar... mányi gyüle... pezte, a jóv... ipar és keresk... henyi Pál lo... igeu szep szam... tent megállap... kor miut testu... tarsulatok elnö... ből álló kuldor... ter előtt, s egy... ipartörvény rev... * Új vend... rona" vendég... lett Nemes Gáb... a nyiregyháza... ki három evre... házan igen jó ne... * A soston... barátságosan... natal uraknak... zes közben egy... ugyan megszur... de a talygás m... is járt Arról... hóigyek nem de... * Kirand... Párisba jóv... lasra tömegesen... digelő Debrece... vetkező városok... Eger, K. Nyek... Lőcse, Iglo stb... is jelenkezett... mint K. Jozsvár... ságok készülnek... hogy a felette... senek, mely uta...

